

FIERTELPROCESSIE

RONSE

26 mei 2024

Start om 17u30

Niet op de openbare weg gooien

Liever digitaal:

Verantwoordelijk uitgever:

Stedelijk Fiertelcomité - Grote Markt 12
9600 Ronse

De Stedelijke Harmonie opent de historische avondprocessie, voorafgegaan door de belleman en de kinderen met bolderkar.

Deel 1 - Welkom te Ronse

De toeschouwer maakt kennis met de Stad Ronse en met de Fiertelommegang. De dame van Ronse te paard houdt de banier met het wapenschild van de stad.

Ze wordt geflankeerd door een ridder van het Graafschap Vlaanderen, waartoe de stad sinds 1323 behoorde, en een ruiter van het Sint-Pieters- en -Hermeskapittel dat de Vrijheid beheerde en een onafhankelijke enclave bleef. Na het afschaffen van de niet-kathedraalgeloven kapittels in 1797 door Napoleon, hebben beide entiteiten de stad Ronse gevormd.

Een wagen brengt de geschiedenis van de Sint-Hermesbasiliek, dat altijd het eindpunt is geweest van de bedevaart naar de Heilige Hermes. We zien de Amandiaanse kerk (ca. 650), de collegiale Romaanse kerk (ingewijd in 1129) en de laat-gotische kerk (vanaf 1425), met de toren als belfort van de stad. In 2019 werd de kerk verheven tot basilica minor.

Door haar uitzonderlijk mooie ligging in het groene dal werd Ronse door Omer Wattez de 'Koningin der Vlaamse Ardennen' genoemd. Een choreografiegroep brengt een ode aan de stad met beelden omtrent al haar aspecten.

Ronse was in de 20ste eeuw de derde grootste textielstad in Vlaanderen en stelde in 1938 zelfs 21.730 mensen te werk in deze sector.

Vendelzwaaiers van Ritmo met de vlaggen van de heersers in Ronse.

Deel 2 - De geschiedenis van de stad Ronse

Ontstaan van Ronse – Relieken van Sint-Hermes

Sint-Amandus predikt het geloof in Ronse

Sint-Amandus was een benedictijnermonnik uit Aquitanië. Na een opleiding met Ierse monniken op het eiland Yeu (aan de kust van de Vendée) begon hij ca. 650 met andere monniken (Hubertus, Willibrordus...) aan de kerstening van West-Europa. Vanuit Saint-Amand-les-Eaux voer hij de Schelde af om er aan de zijtakken van deze rivier abdijen op te richten. Zo stichtte hij in 660 'Rothnacum' (Ronse, stad gelegen aan de Ronne) met een eerste abdij, gewijd aan Sint-Pieter.

Aankomst van de relieken (860)

Volgens de historische overlevering kwamen de relieken van Sint-Hermes een eerste keer aan in Ronse op 6 juli 860. De relieken werden overgebracht vanuit de abdij van Inde (Cornelimünster bij Aken) naar de Sint-Pieterskerk.

De monniken vluchten met de relieken (880)

Er zijn in Ronse geen sporen gevonden van plunderingen door de Noormannen, maar uit vrees zijn de monniken met de relieken gevlucht naar Cornelimünster in 880.

Terugkeer van de relieken (940)

In 940 keren de relieken terug vanuit Cornelimünster. De overlevering wil dat de Gilde van de Schoenmakers het recht verkreeg om de relieken te gaan ophalen omdat zij het best geschoeid waren. De bisschop van Cambrai zorgde voor de onderhandelingen. Intussen heeft een kapittelorde zich in Ronse gevestigd, dat een grondgebied rond de kerk – de Vrijheid – mocht beheren en er de administratieve, rechtelijke en geestelijke macht kreeg. Aan het hoofd stond de proost, die voor alle beslissingen slechts verantwoording moest afleggen aan 'God en aan de

zon'. Het kapittel kreeg ook het beheer over Ronse en over een 25-tal gemeenten, boven en onder de huidige taalgrens, het Tenement van Inde.

Rothenacum - Tenement van Inde

Tenement van Inde

Bij een ontmoeting tussen de abt van Inde en de Heer van Pamele wordt het Tenement verkocht aan de Heer van Pamel, die de Heer van Wattripont aanstelde als zijn ondervoogd. Uitgezonderd de Vrijheid, die in handen bleef van het kapittel tot 1794.

Rothenacum, middeleeuwse stad

Uitbeelding van het middeleeuwse leven in de stad. Gildekoopliden maken verder deel uit van het dagdagelijkse leven in de stad. De pest maakte ook in Ronse haar slachtoffers.

De Keure

In de 13de eeuw (1240) bekomt Ronse een stadskeure. Thebaanse trompetspelers kondigen de komst aan van Graaf Gérard de Waudrupont.

Een heraut leest de Keure. Hierdoor bekwamen de Ronsenaars een aantal rechten en vrijheden. Dit kadert in een streven van onafhankelijkheid van de steden t.a.v. de Franse koning. De peperkoekmeisjes bieden de Graaf uit dankbaarheid van de stad een peperkoek aan (met daarop de twee ineengestremgelde handen en de letters R(onse) en W(attripont)).

Dit ritueel speelt zich elk jaar af ter hoogte van de grens van Ronse met Wattripont. In de middeleeuwen gaf de Graaf een kwart van de taart terug aan de baljuw van de stad: "Over dit deel van de stad (de Vrijheid) heb ik nooit enig gezag gehad".

De grote brand van 1559

In 1513 en 1553 werd Ronse getroffen door hevige stadsbranden, maar de brand van 21 juli 1559 ruïneerde de stad volledig. De brand was ontstaan ingevolge een nalatigheid bij bakker Lievin De Rijcke op de hoek van de Peperstraat met de Grote Markt. Meer dan 700 woningen werden getroffen, alsook de drie kerken en de twee kloosters.

De toren en het koor van de Sint-Hermescollegiaal bleven intact, doch het schip werd zwaar beschadigd.

In de torens van de twee parochiekerken smolten de klokken door de hitte. Hierop krijgt Ronse gedurende twintig jaar een belastingvrijstelling van koning Filips II van Spanje.

Ronsenaar en befaamd Renaissance-polyfonist aan het Hof van Ferrare - Cypriaan De Rore - verneemt het nieuws en keert terug naar zijn ontredderde familie in zijn geboortestad.

Pierijntje Huysmans ontmoet hem in Ronse en doet haar verhaal.

Gevolgd door een Spaans trommelkorps.

De baronieën

Titelmans, Inquisiteur

Wij bevinden ons in de reformatie- en contra-reformatie met de beeldenstorm in 1559. In maart 1539 wordt Pieter Titelmans aangesteld als deken van het Sint-Hermeskapittel. In 1545 wordt hij benoemd tot inquisiteur van de Zuidelijke Nederlanden en daardoor ook één van de meest omstreden figuren uit die periode.

Als felle tegenstander van ketterij voerde hij onvermoeibaar de repressie op. Uit strategische overwegingen concentreerde hij zich op de invloedrijke groepen (boekhandelaars, rederijkers en ongedoopten). Met de middelen die hij had, behandelde hij tussen de 1500 en 1600 beschuldigten van ketterij, waarvan hij er 127 de doodstraf gaf. In de jaren vijftig alleen was hij verantwoordelijk voor 105 terechtstellingen wegens ketterij, meer dan de helft van het totale aantal in Vlaanderen

De baronieën

We maken kennis met de baronieën die over de stad heersten:

- De Heren van La Hamaide (1402-1549)
- De Familie de Granvelle (1549-1629)
- De Prinsen van Nassau-Siegen (1629-1745)
- De Graven de Mérode-Westerloo (1745-1795)

Het kapittel van St.-Pieter en St.-Hermes heeft driemaal getracht om in de woelige godsdienstperiode en de moeilijkheden met het protestants gemeentebestuur van Ronse met de relieken te vluchten, aanvankelijk naar Gent, later naar Mechelen en naar Brussel.

Het was Jan van Nassau die dit – na zijn bekering tot het katholicisme – heeft kunnen verhinderen. Uit dankbaarheid heeft zijn echtgenote – Prinses De Ligne – in 1637 het schrijn bekleed zoals wij dat thans kennen. Onderaan werd een zin aan de legende toegevoegd dat de bedevaart naar Ronse een heel nieuwe wending gaf: dat Hermes voor zijn onthoofding voorspraak bij God vraagt voor alle geesteszieken. Zo werd Sint-Hermes, na eeuwen algemeen genezer, specialist in geestesziekten.

Muzikaal intermezzo

Een groep muzikanten brengt de laat-zeventiende-eeuwse Fierteldeuntjes die destijds tijdens de Fiertelommegang gespeeld werden.

Deel 3 - Sint-Hermes

De waarheid: Relieken in Rome

Historisch bewijsmateriaal is schaars. Wetenschappelijk weten we dat Hermes een slaaf was van Griekse origine, die het gebracht heeft tot een vooraanstaand figuur.

Hij overleed op 28 augustus 113 door onthoofding en werd bijgezet in de catacomben van de Via Salaria Vetus te Rome.

Op zijn grafsteen stond vermeld: "Griekenland heeft ons U gezonden".

De Legende van Sint-Hermes: Hermes, Prefect in Rome

Hermes, gekleed als Romeins veldheer, wordt vergezeld van Romeinse soldaten. In die periode worden christenen vervolgd.

De bekering van Sint-Hermes

Hermes is stadsprefect te Rome en heeft een zoon die zwaar ziek is. Niettegenstaande de smekingen van de blinde voedster van het kind, blijft Hermes alleen maar de heidense goden offers brengen. Hermes antwoordt: "Je zou beter zelf om hulp zoeken bij uw Christene priesters voor uw dode ogen".

De voedster spoedde zich naar paus Alexander die haar het zicht terugschenkt. Ze komt terug, draagt het (intussen overleden) kind naar de paus, die ook het kind weer levend maakt. Als Hermes het mirakel ziet, bekeert hij zich en laat zich door paus Alexander dopen. Zowel Hermes als paus Alexander worden aangehouden.

De geketende Alexander wordt opgesloten in de kelder van Quirinus en Hermes – als vooraanstaande gevangene – krijgt huisarrest bij dezelfde Quirinus.

In de avond, als beiden over religie discutereren, brengt een engel met een toorts Alexander ongedeerd naar boven. Quirinus gelooft moeilijk dat nieuwe mirakel en daagt de paus uit om zijn dochter Balbina, die aan een huidziekte lijdt, stante pede te genezen, wat zonder moeite lukt met behulp van de afgelegde

kettingen waarmee Alexander geboeid was geweest.

Quirinus en Balbina bekeren zich en worden ter plekke door paus Alexander gedoopt. Allen worden aangehouden en door de wrede Aurelianus ter dood veroordeeld. Hermes' zuster Theodora zorgt voor een deftige begrafenis van de martelaars.

Sint-Hermes, martelaar voor zijn geloof

De onthoofding van Sint-Hermes vindt plaats op 28 augustus 113. De keizer spreekt het vonnis uit.

Ronse, middeleeuws bedevaartsoord voor geesteszieken

Om in de middeleeuwen te kunnen genezen van een kwaal diende men op bedevaart te gaan. De bedevaart moest minstens een dag duren en moest fysiek zwaar zijn. Daarna kon de bedevaarder terecht bij de

heilige in Ronse de Sint-Hermescrypte. Daar werd het hoofd gewassen met het water van Sint-Hermes.

Zwaar geesteszieken kregen een volledig bad in één van de twee badkamertjes (één voor mannen en één voor vrouwen). Die behandeling duurde 9 dagen (de noveen).

In Ronse werden de pelgrims vanaf de zestiende eeuw geregistreerd in het "Zottenboek".

Sint-Hermes, overwinnaar van het geestelijk kwaad

Traditionele voorstelling van Sint-Hermes te paard en de duivel. Het gebruik om hen onder die gedaante voor te stellen dateert reeds van eind zestiende eeuw. Op beide reliekschrijnen van Sint-Hermes wordt deze voorstelling afgebeeld

Deel 4 – Bedevaartgroep: de Fiertelommegang geneest en beschermt ook de Ronsenaars

Doordat de Ronsenaar niet op bedevaart kan gaan naar zijn eigen stad, kan hij dus ook niet genieten van de gunsten van zijn eigen stadspatroon. Daarom gaan ze elk jaar op Drievuldigheidszondag met de relieken rond de stad, over de lastige heuvels en kunnen aldus bij Sint-Hermes terecht in de crypte onder de Sint-Hermesbasiliek voor beleving.

Het reliekschrijn van Sint-Hermes keert terug van de Ommegang, vergezeld door duizenden bedevaarders.

We herdenken in 2024 dat tijdens de Fiertelommegang van 300 jaar geleden, rovers, Bosgeuzen (Egyptenaars genoemd) t.h.v. het Muziekbos, zich meester probeerden te maken van het reliekschrijn. Dankzij het heldhaftig verweer van de ruiters van Roborst en Saint-Sauveur bleef het schrijn gevrijwaard en werden de boosdoeners verjaagd.

Schilderij frontpagina: Xavier Collet – 1950 – Stadhuis Ronse